

חסביב לשולחן

עורך - הרב שלמה רוזנשטיין

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעיון בהלכה באגדה ובמוסר

משולחן גבוה

הרב מאיר שולביץ

עיקרי הענין

חילול ה'.

א[מקור העניין ותיקון לעון החמור דחילול ה'. בפרשתנו פ' אמור (כב, לב) ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ילקח מקדשכם: (לג) המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני ילקח: וזהו העון החמור ביותר, וראה בירושלמי (נדרים יב ב) א"ר יודה בר פזי חילול השם קשה מכולן, הדא הוא דכתיב ואתם בית ישראל כה אמר ה' אלקי ישראל איש גילוליו לכו עבדו ואת שם קדשי לא תחללו וגו'.

חומר חילול ה'. כתב הרמב"ם (תשובה פרק א ד) במה דברים אמורים בשלא חילל את השם בשעה שעבר, אבל המחלל את השם, אף על פי שעשה תשובה והגיע יום הכפורים והוא עומד בתשובתו, ובאו עליו יסורין אינו מתכפר לו כפרה גמורה עד שימות. וכתב הרבינו בחיי ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל. חלול ה' הוא עון חמור ביותר, ומצינו שויתר הקדוש ברוך הוא על עבודה זרה ולא ויתר על חלול ה', והוא שאמר הנביא: (יחזקאל כ, לט) "ואתם בית ישראל איש את גלוליו לכו עבדו ואת שם קדשי לא תחללו עוד", ואמרו רז"ל (יומא פו א) על עון זה שאין כח ביום הכפורים לכפר ולא בתשובה לתלות ולא ביסורין למרק, אלא כלן תולין ומיתה ממרקת. ואמנם מצינו תקנה לעון חלול השם כשיקדש את השם כנגד מה שחלל, ולכך סמך לו: "ונקדשתי", וכן אמר הכתוב: (משלי טז, ו) "בחסד ואמת יכופר עון", כלומר עון הרשע והשקר שהם הפך חסד ואמת, כענין החולי שאינו מתרפא אלא בהפכו.

טעם החומר. כתב הנפש החיים (שער ג פרק ח) והוא ענין חלול השם הנאמר בכל מקום, כעין שפירש בזהוה מחלליה וגו', שהוא ענין לשון חלל ופניית מקום, כן הענין כאן, שמראה חס ושלום כאילו המקום שעומד בו הוא חלול פנוי ממנו

יתברך, ואינו חושש מלעבור מצוותיו יתברך...

ב[גדרי הדברים. כתב החפץ חיים בספר המצוות הקצר, (שלא לעשות שום דבר שיהיה ממנו חילול השם, קנה). מצות לא תעשה שלא לעשות שום דבר שימשך ממנו חלול השם. שנאמר (ויקרא כב, לב): "ולא תחללו את שם קדשי". ועון זה נחלק לשלשה חלקים: א) שכל מי שיבקש ממנו שיעבור על אחת ממצוות ה' בעת צרת שמד, והיה האנס מתכוין להעבירו על הדת - בין מצוות קלות, בין מצוות חמורות; או מי שיבקש ממנו לעבור על עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, אפילו בצנעא ושלא בשעת השמד, והאנס מתכוין להנאתו - אפילו הכי, מחוייב הוא להפקיר עצמו להריגה, ולא יעבור. ואם עבר ולא נהרג, הרי זה חילל את השם, ועבר על לאו זה. ואם היה העובר במקום שיש עשרה מישראל, הרי זה חלל את השם ברבים, וחטאו גדול מאד. ב) כשיעשה אדם עבירה, שאין לו הנאה מאותה עבירה ולא תאוה, רק להכעיס, למרוד ולפרוק עול מלכות שמים, הרי זה חילל את השם. ג) אם אדם חשוב עושה פעולה, ונראה בעיני ההמון שהיא עבירה, אף על פי שהמעשה מותר, הנה הוא חילל את השם. ועון חילול השם חמור מאד - שאין כח בתשובה ויום הכפורים לכפר, אלא הן תולין ומיתה מכפרת. ונוהג בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות:

ג[מפרסמים את הרשעים מפני שכבודם הוא חילול ה'. כתב הרבינו יונה (משלי כד כח), ואם הוא רשע ואין בני אדם מכירין בו, והוא מחזיק כאיש צדיק ביניהם, אין לוחשין על מעשיו באזני הצנועים בלבד, אבל [מצוה] לפרסמו עד אשר רוע פעולותיו יודעו לרבים, כי יש נזקים גדולים בכבוד הרשעים, כי ידיחו רבים מדרך טובה וישפילו כבוד הצדיקים ויקרבו החטאים, אף כי יש חילול ה' בכבודם, כי מקצת בני אדם מכירים במעשיהם, ואומרים כי אין שפלות לאיש בעבירות, ולא נגרע מערכו במעשיו

מדין שר התורה

רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

אמירת שמע בשעת חילול ה'

והמה בוכים פתח אהל מועד (במדבר כה ו). כתב התרגום יונתן: "ואינון בכיין וקריין שמע", למה אמרו אז שמע? תשובה: בשביל חילול ה'. (שאלת רב)

תפילה ביחידות במקום חילול ה'

שאלה: רב או מו"צ שנאנס וקם מאוחר מאוד, האם יתפלל בשטיבלאך מאוחר, או שיחוש לחילול השם שיראו שגם החשובים מתפללים בכאלו מנינים, ויתפלל ביחידות? תשובה: כפי הבנתו. (שאלת רב)

איסור הנחת תרומה במקום בהמה וחיה. משום חילול ה'

{הרמב"ם בהל' תרומות פי"ב הי"ז כתב אין ישראל חייבין להטפל בתרומה ולהביאה מן הגורן לעיר ומן המדבר לישוב, אלא כהנים יוצאין לגרנות וישראל נותנים להם חלקן שם, ואם לא יצאו ה"ז מפריש ומניחה בגורן, ואם היתה חיה או בהמה אוכלתה שם ואינה משתמרת שם מהם התקינו חכמים שיטפל בה ויביאנה לעיר ויטול שכר הבאתה מכהן, שאם הפרישה והניחה לבהמה ולחיה ה"ז חילול השם, עכ"ל}.

מבואר שאין בזה איסור דאורייתא משום משמרת, דמשמרת אינו אלא לומר שלא יפסיד בידים וגרמא אינו אלא איסור דרבנן, כדמשמע בבכורות ל"ג ב'. וי"ל דאיסורו ג"כ משום חילול ה' כמש"כ רבנו כאן (והוא מתוספתא סוף תרומות), ומ"ש בחולין קל"ד ב' משום הפסד תרומה הכונה ג"כ משום חילול ה' שמבזה ומפסיד התרומה.

ובירו' דמאי פ"א ה"ב אי' דהטעם משום השבת אבדה, וכבר כ' מרן בחזו"א שאין זה ממש השבת אבדה דהוי ממון שאין לו תובעין אלא כעין השבת אבדה, ולכן במתנ"ע לא חייבוהו משום השבת אבדה, ורק בתרומה שיש בה קדושה והוי חילול ה' כמש"כ רבנו כאן עשו אותו כהשבת אבדה. מיהו איצטריך גם לטעם דהשבת אבדה, דנ"מ אם דמי הטירחא יהיו יותר מדמי התרומה פטור משום השבת אבדה, ואף על גב דיש בזה חילול ה', י"ל שיקברנה שלא תתבזה, אבל במקום שיש גם השבת אבדה לא התירו לו שיקברנה, אלא חייב להביאה לעיר רק יטול דמי ההבאה מהכהן.

(דרך אמונה הל' תרומות פי"ב הי"ז)

גדר תלמיד חכם לענין דין חילול השם

{כתב השו"ת הלכות בסי' ב' דין ח', דאם לא נזהר והיפך חלוק, אם ת"ח הוא צריך לפושטו וללובשו כדרכו} שאלה: מהו שיעור ת"ח לענין זה [והאם מש"כ הפוסקים שהיום אין לנו דין ת"ח, נאמר גם לגבי זה].

תשובה: כל בן תורה. והוסיף רבינו, דכיון שזה ענין של חילול ה' ממילא לא בעינן לזה שיהא לו דין ת"ח, אלא כל שמחזיקין אותו לת"ח הרי הוא בכלל זה, והיינו כל בן תורה. (דעת נוטה ח"א)

הגאון הגדול רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א
ראש ישיבת רשב"י

חילול השם במעשה שעושה בינו לבין עצמו

כתב הרמב"ם בפ"ה מהל' יסודי התורה ה"י, כל העובר מדעתו בלא אונס על אחת מכל מצות האמורות בתורה בשאט נפש להכעיס הרי זה מחלל את השם, ולפיכך נאמר בשבועת שקר וחללת את שם אלקיך אני ה', ואם עבר בעשרה מישראל הרי"ז חילל את השם ברבים, וכן כל הפורש מעבירה או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם, לא פחד ולא יראה ולא לבקש כבוד אלא מפני הבורא ברוך הוא, כמניעת יוסף הצדיק עצמו מאשת רבו הרי זה מקדש את השם, עכ"ל.

ודברי הרמב"ם צע"ג דמאי מייתי הרמב"ם ראי' משבועת שקר לכל העובר מדעתו בלא אונס שיחשב מחלל את השם, והרי בשבועת שקר נאמר בקרא (ויקרא י"ט י"ב) ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם ה' אלקיך אני ה', ועיי"ש ברש"י שהכתוב ולא תשבעו בשמי בא ללמד על האיסור לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא, שאינו דוקא בשם המיוחד אלא גם בכל הכנויים נאמר לא תשבעו בשמי לשקר, ולפי"ז בודאי שהנשבע בשם השם לשקר הרי זה מחלל את השם, אבל מנלן להוכיח מזה שבכל עבירה שאדם עובר בשאט נפש הרי זה מחלל את השם, וצע"ג.

ואשר יראה בזה, דהרמב"ם אינו מביא ראי' לדבריו על עצם ההלכה שכל העובר מדעתו על אחת ממצות האמורות בתורה הרי זה מחלל את השם, דזה דבר פשוט אצלו וא"צ ראי', וכמו שכתב בסוף דבריו שהמונע עצמו מעבירה או עשה מצוה הרי זה מקדש את השם ולא הביא שום ראי' לזה. ורק דהרמב"ם מביא ראי' שענין חילול השם אינו תלוי בכך שמחלל את השם בפני אדם, אלא אע"פ שאין מכיר בזזה שום אדם ואפילו בינו לבין עצמו הרי זה מחלל את השם.

וזוהו שהביא ראי' משבועת שקר שאמרו ע"ז בספרא בפרשת ויקרא (סי' שע"ה) עה"פ ונשבע על שקר, אי מה אלו ואלו מיוחדים דברים שאפשר לדעתם כגון המערב מים ביון, מי גלוביא בשמן וכו', ת"ל על שקר על כל דבר שיש שקר, וכתב הרמב"ם דלכך נאמר שם אני ה', אני הוא המבחין ויודע שאתה מחלל את שמי כעין שאמו בב"מ ס"א באני ה' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים אני ה' שהבחנתי במצרים, אני ה' המבחין, וכן אמרו בזקן ויראת מאלוקיך אני ה', דבר המסור ללב נאמר בו ויראת, והמכוון באני ה' המבחין ויודע, ועל זה הביא הרמב"ם ראי' ששייך חילול ה' אפילו בינו לבין עצמו ודו"ק.

ומקור דברי הרמב"ם שכל העובר מדעתו בלא אונס על אחת מכל מצות האמורות בתורה בשאט נפש להכעיס הוי מחלל את השם, נראה דהוא מקרא דעמוס ב' ז' (והוא בהפטרת פרשת מקץ), השואפים על עפר ארץ בראש דלים, ודרך ענווים יטו, ואיש ואביו ילכו אל הנערה למען חלל את שם קדשי, וכנראה שהרמב"ם למד השואפים על עפר ארץ, שזהו בשאט נפש וכמע"כ רש"י שם שזהו שואפים ומחשבתם, בראש דלים הוא איך יגזלו אותם ויטלו את שלהם, וע"ז נאמר למען חלל את שם קדשי.

ואפשר עוד שהרמב"ם למד זאת ממה שאמרו בסוטה י' ע"ב ושם ל"ו ע"ב, יוסף שקדש שם שמים בסתר, וכמו שהביא הרמב"ם בהמשך דבריו בהלכות יסוה"ת שם, הרי ששייך קידוש שם שמים בסתר, ולפי"ז לצד ההיפוך ח"ו הוי חילול השם ופשוט, ועיין במתני' אבות פ"ד מ"ד כל המחלל שם שמים בסתר וכו', ופרש"י שעובר עבירה בסתר וכו', והוא כמו שנתבאר.

הרעים, ואין כח בחטאים להשפיל בני אדם, והוא ששנינו: מפרסמים את החנפים מפני חילול ה'.

[ד] מותר לעבור על ג' עבירות חמורות מפני חילול ה'. מטין משמיה דהחז"א שאמר (ראה בספר פאר הדור ח"ג עמוד קפה), שהנה מצינו בסנהדרין דף קז שביקש דוד לעבוד ע"ז לבל יתחלל שם שמים כאשר יהרגו בנו אבשלום [ופירש רש"י שיהיו מתרעמין על מדותיו של הקב"ה האיך חסיד שכמותו נענש כ"כ שהרגו בנו], הרי דמותר אפילו לעבוד ע"ז כדי שלא יהא חילול ה', עוד מצינו כן לענין גילוי עריות שמסרה אסתר עצמה לאחשוורש כדי להציל את כלל ישראל, והגם דבגילוי עריות בקום ועשה הדין דיהרג ואל יעבור, מ"מ אם כל ישראל יהרגו הוה חילול ה', שאומתו ובניו של הקב"ה נהרגו כולם, ומותר לעבור בגלוי עריות למנוע חילול ה'. עוד מצינו כ"ב לענין שפיכות דמים ביבמות עט. שהרגו ישראל לבני שאול הגם דלא היו חייבים מיתה, משום דמוטב תיעקר אות אחת בתורה ולא יתחלל שם שמים בפרהסיא, וא"כ כ"ש שאין להתיר שום איסור שבתורה משום פקו"נ במקום שיהא ע"ז חילול ה'. (עי' עוד ביט"ש ב"ק פ"ח סנ"ט במה ששאל רצה להרוג את עצמו, ואיך היה מותר לו לעשות כן, ותיירץ "אפשר דמשום כבוד כבוד מלך משיח ה' שאין ראוי שימות בידי הערלים ויעשו בו מיתה עינו ובזיון, והוא חלול ה' ב'דת אומתינו". הרי שהיה מותר לעבור על איסור שפיכ"ד של עצמו משום חילול ה').

[ה] על חילול ה' יהרג ואל יעבור. ראה מש"כ חז"א בתשובות וכתבים (סי' מח): בכלל צריך זהירות יתירה בהיתר פקו"נ, ואם באנו להפריז על המדה יפחתו כל החנוניות בשבת בטענת הפסד כל הפרנסה ויבואו לפיקוח נפש, ובכלל אם הנדון לביטול שבת הוה כחילול ה', ובחילול ה' יש דין יהרג ואל יעבור, וגם זה צריך שיקול הדעת.

[ו] גזל גוי אסור. הגוזל את הגוי חייב להחזיר לגוי, חמור גזל הגוי מגזל ישראל מפני חילול השם. (תוספתא בבא קמא פרק י')

[ז] לעבור על דרבנן כדי להמנע מחילול ה'.. יש לעיין האם מותר לעבור על איסור דרבנן כדי למנוע חילול ה' כגון שנוצר מצב שיש לאנשים סיבה טובה לחשוד בת"ח שעבר עבירה או עשה מעשה מסויים שיש בו משום חילול ה', ואם יטלטל מוקצה או איסור דרבנן אחר יכול לחסוך את החילול ה'. ויסוד השאילה דק"ל דאיסור דרבנן מותר במקום כבוד הבריות, ולכאורה לא תהיה כהנת כפונדקית, אם לכבוד בשר ודם מותר לעבור איסור דרבנן כ"ש על כבוד שמים ולמנוע ההיפך. מצד שני קשה לחדש דבר כזה בלי מקור.

[ח] חידוש המשך חכמה שבתפילת נעילה אפשר לכפר אף על חילול ה'. כתב המשך חכמה

חילול השם

אחרי הציווי למשה אמר אל הכהנים בני אהרן, לנפש לא יטא בעמיו על שמירת קדושת שבט הכהונה ולפני פרשת המועדות 'מקראי קודש', מצווה אותנו הקב"ה 'ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל'.

רשי"י מפרש שנכתב כאן איסור של 'חילול השם' לעבור במזיד על מצוות ד' וחיוב של 'קידוש השם' 'מסור עצמך וקדש שמי' יכול ביחיד תלמוד לומר בתוך בני ישראל'.

הגמ' בברכות לומדת מהפסוק: 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' ש'כל דבר שבקדושה לא יהיה בפחות מעשרה'. הגמ' לומדת את זה מהפסוק בקורח: 'הבדלו מתוך העדה הזאת' 'מה להלן עשרה אף כאן עשרה'.

ה'בעל הטורים' מביא: 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' וסמך ליה מועדי. שבמועדים העדה מתקבצים להתפלל ולהלל לקב"ה שברוב עם הדרת מלך. ללמדנו שהתקבצות של עדת ישראל במועדות בבתי הכנסת ברוב עם היא 'ונקדשתי בתוך בני ישראל'.

פרשת המועדות הסמוכה מתחילה בפסוק: 'מועדי ד' אשר תקראו אותם מקראי קדש'. בבאור התואר 'מקראי קדש' כותב הרמב"ן: 'מקראי קדש שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להיקבץ בבית האלוקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפילה לקל בכסות נקיה'.

סמיכות הפרשיות של 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' לפרשת 'מקראי קדש' באה ללמדנו שההתאספות וההתכנסות בימים טובים בבתי כנסיות היא לקיים 'ונקדשתי בתוך בני ישראל'. התפילה בעשרה בבית הכנסת היא לעשות קידוש השם.

הנצי"ב ב'העמק דבר' כותב: 'משום הכי כתיב במועד ונקדשתי בתוך בני ישראל בעשרה יאמרו דבר שבקדושה. ובאמת בהיותנו בארץ ישראל אף על גב שהיו יכולים להתפלל בכל יום, מכל מקום באשר היו מפוזרים בעבודת הארץ לא היו יכולים לומר דבר שבקדושה. מה שאין כן במועדים מתקבצים לירושלים'.

בפרשת 'זאת הברכה אשר ברך משה' אחרי פסוק אחד של הברכה לאשר 'ולאשר אמר'. מברך משה: 'ברזל ונחשת מנעליך' מפרש רש"י: 'עכשיו הוא מדבר כנגד כל ישראל' כאן בפסוק הזה מתחילה ברכה כללית לכל ישראל'.

הנצי"ב ב'העמק דבר' מפרש ברכה כללית זו: 'ברזל ונחשת מנעליך': 'הוא מקום שנקבצים יחד לתפילה בבית הכנסת ואותו מקום מנעיל אותם להיותם באגודה אחת על זה אמר שאותו המנעיל הוא חזק ומועיל כברזל ונחשת'.

בימים אלו בהם לדאבון לב אבדנו לפי שעה מעלת 'בית הכנסת' ראוי שנתבונן במעלת בית הכנסת וקדושתו לדעת מה אבדנו כדי שנתחזק בתפילה ובבקשה לקבל בחזרה במהרה מעלה חשובה ויקרה זו.

מוסיף שם וכותב: 'זה ענין של שני משלים הללו מבואר על פי המקרא וכי תבואו מלחמה בארצכם.. והרעותם וביארנו שם בשם הרמב"ם ורמב"ן בספר המצוות שהוא מצווה להתעוררות בתפילה. ופירשנו שם על פי הספרי דמיירי בשני אופנים. אחד בעת שהולכים ומביאים מלחמה על אומה וארץ אחרת, ושני בעת שבאים במצור מחמת איזה אומה שבאה עליהם'.

'ונהג באופן ראשון נדרש שיהא חרב ישראל חזק מצור ובאופן השני נדרש שיהא החומה לבריחי נחשת להגן עליהם. על זה בא המקרא דמנעלי ישראל המה ברזל ונחשת כמו שאמר ישעיהו הנביא 'בזעקך יצילוך קבוציך' היינו הקיבוץ שבאים לזעקה ותפילה הוא המציל וקל כביר לא ימאס'.

עוד מביא שם הנצי"ב לפרש המשך הפסוק: 'וכימך דבאך'. שגם 'ברזל ונחשת מנעליך' וגם 'כימך דבאך' הם 'קיבוץ לתפילה עוד בשני עיתים'. אחד נלמד מברזל ונחשת, בעת רעה וכמו שמועיל לצרת מלחמה כך מועיל לכל צרה שלא תבוא. והשני זה הוא 'שינוי העיתים היינו ימים המתהפכים לרעה ח"ו. הקיבוץ לתפילה בבית הכנסת מועיל גם לשני סוגי המלחמות וגם לשני סוגי צרות ח"ו.

בד בבד עם ההתבוננות בזכויות שאנחנו יכולים לקבל ממעלת התפילה בבית הכנסת ניתן אל ליבנו את ציווי התורה המתחיל 'ולא תחללו את שם קדשי' להיזהר ולהישמר ח"ו מהפך 'ונקדשתי'. כמו שמביא הנצי"ב: 'הזהיר כאן שלא יחולל שם שמים בשמחת המועד כמו באומות העולם בימי חגיגה מרבים הוללות רעה ולא כן ישראל עם השם'. כמו שמביאה הגמ' בקידושין 'סקבא דשתא ריגלה'. כמו שהוסיפו שם התוס': 'זיש אומרים לכך נהגו להתענות לאחר פסח ולאחר סוכות'.

'אין הטוב ניכר אלא בהעדרו'. ב"ה זוכים להתפלל בעיבור אבל חסר לנו הקידוש השם של 'ונקדשתי' של מעלת התפילה בבית הכנסת. נתחזק בתפילה ובקשה לקב"ה שיסיר מעלינו מגפה ופגע רע וישלח רפואה שלמה לכל חולי עמך ישראל ותחזינה עינינו בגאולה השלימה בבניין בית המקדש במהרה בימינו אמן.

(הפטרות פרשת וילך): לא כן חלול השם אשר אינו מכוון כלל אצל העושה, רק תלוי בפעולת הדבר אצל זולתו. 'זאין מקיפין בחלול השם - אחד שוגג ואחד מזיד' [פרק קמא דקדושין (מ, א)]. כי כאשר נהרג האדם בשוגג, מצוה ביד גואל הדם להרגו, דהא האיש נרצח. כן הדבר בחלול השם שכבוד השי"ת נקלה אצל ההמון. ויש שני אנשים עברו עבירה אחת, זה נתפייס עם קונו וזה לא נתפייס, כי זה עבר ולא ראו אנשים אשר פעל אצלם חלול השם, ומזה נסבה חלול השם. וכו'. והנה על הכל יש שופטים, (קהלת ה, ז) "וגבוה מעל גבוה (שומר, וגבוהים עליהם)", ומימינים ומשמאילים, ופעמים מטים לכף זכות מחמת איזה זכות. אבל בעון מרד הנוגע בכבוד המלך, אז כולם מחייבים, כי מי יוכל למחול על כבוד המלך, בלעדי המלך בעצמו יוכל למחול אחרי הבכי והרחמים. ולכן אמר "שובה ישראל עד ה' אלהיך" - פירוש שעד ה' בעצמו יגיע התשובה, כי מי יוכל למחול חוץ ממנו - "כי כשלת בעונך, כי היה לך העדר הצלחה, כי מלבד מכוון חטאך היה חלול השם גדול מאוד, ורק ה' ברחמי רב חסד ומרבה לסלוח. וכו' כי אין יום הכיפורים מכפר [סוף יומא (פ, א)]. ורק בעת החתימה, שהשי"ת דן יחיד, אז הוא שעת הכושר שהשי"ת יסלח מרוב טובו אחרי גודל הבכי והחרטה, כי אם הוא ימחול על חלול כבודו, מי יאמר אליו?! לכן בנעילה סדרו הפסוקים (יחזקאל יח, לא - לג) "למה תמותו וכו' כי לא אחפוץ במות המת... והשיבו וחיו" וכיוצא בזה, כי הכל על עון חלול השם יתברך. וכו' עיי"ש, והוא תיקון נורא.

איסור חילול השם בראי ההלכה והמנהג

חומרת העבירה

נאמר בתורה על איסור חילול השם, דהיינו שעושה פעולה שעל ידי כך הוא עושה שם ה' כחולין ולומדים זאת מ"לא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל" (ויקרא כ"ב ל"ב). וכפי שכתוב בס' כד הקמח (ערך חילול השם) "חילול השם הוא מלשון חול, כי המחלל את ה' בדיבורו או במעשהו הוא סיבה שהבריות השומעים או הרואים ירהרו אחריו לעשות למעלה מן הקודש חול", וכך משמע מלשון רש"י בגמ' יומא פ"ו ע"א "חוטא ומחטיא אחרים", דהיינו שאחרים לומדים ממנו לחטוא ולחלל שמו של הקב"ה (עי' תפארת ישראל מסכת אבות פ"ד משנה ד').

משום כך עבירת חילול השם מכל העבירות שבתורה כמובא בירושלמי נדרים פ"ג הלכה ט', ומצינו שוויתר הקב"ה על עבודה זרה ולא יותר על חילול השם שנאמר ביחזקאל כ' ל"ט "ואתם בית ישראל וכו' איש גילוליו לכו עבדו ואחר אם אינכם שומעים אלי ואת שם קדשי לא תחללו", שהקפיד במה שעובדים גילוליהם והיו מחללים את השם בפרהסיא יותר מן עבודת גילולים עצמה (עי' רבינו יונה במסכת אבות פ"ד משנה ד'), ומשום כך התשובה והכפרה על עוון חילול ה' קשה היא מכל עבירות שבתורה, דעל שאר עבירות חמורות תשובה ויוה"כ מכפרים, אבל מי שיש חילול השם בידו שחטא והחטיא אחרים אעפ"י שעשה תשובה והגיע יום הכיפורים ובאו עליו יסורין אינו מתכפר לו כפרה גמורה עד שימות כמובא ביומא פ"ו ע"א (עי' רמב"ם הלכות תשובה פ"א הלכה ד').

שליח ציבור שיצא שם רע בילדותו

מובא בשו"ע או"ח סימן נ"ג בין התנאים הנצרכים לאדם כדי שיהא ראוי והגון להיות שליח ציבור שלא יצא עליו שם רע בילדותו ואפילו שחזר בתשובה אין יכול להיות ש"ץ, אולם בכנסת הגדולה וביד אהרן (שם) מביא פוסקים שחולקים על השו"ע וסוברים שבעל תשובה ששב בתשובה על חטאו אין לו שום מניעה להיות שליח ציבור. וכ"כ בשו"ת הרא"ם ח"א סימן פ"ח, ומציין דברי הגמ' ברכות ל"ד ע"ב "במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים עומדין". בשו"ת מהר"ש לנדיאו (החדשות) סימן כ"א כתב להסביר דברי השו"ע דהיות שמי שיש בידו חילול השם אין כח התשובה לתלות ולא ביום הכיפורים לכפר ולא ביסורין למרק אלא כולן תולין ומיתה **ממרקת** (כמובא לעיל). ובגמ' יומא פ"ו מבואר שחילול השם הוא כל שחבריו בושין משמועתו, ופירש רש"י "שבושים מחמת שם רע היוצא עליו", ומבואר שמי שיצא עליו שם רע יש בו משום חילול השם ואין לו כפרה עד שימות, וא"כ אדם כזה שמתביישין חבירו מחטא זה שחטא בילדותו אינו נקרא בעל תשובה שדברו בו חכמים ואמרו מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, שהרי אין כח בתשובה לכפר על חטאו עד שימות, ולכן מי שעבד עבודה זרה וכן מי שהמיר דתו שאין לך חילול השם גדול מזה לא נשלמה כפרת חטאו ואין ראוי שירד לפני התיבה.

גזל עכו"ם

מובא בגמ' ב"ק קי"ג ע"א דברי רבי שמעון שגזל עכו"ם אסור, בתוספתא ב"ק פרק י' מובא שגזל הגוי חמור מגזל ישראל מפני חילול השם. שמלבד איסור גזל שהוא אסור מן התורה הרי הוא עובר על לאו של חילול השם. יש שכתבו שגזל הגוי אסור מן התורה ועיקר איסורו משום **חילול השם** וכ"כ התוס' ב"ק קי"ג ע"ב ובשטמ"ק (שם) בשם הרא"ש ורבינו בחיי ויקרא כ"ה ג', אולם מדברי רש"י סנהדרין נ"ז ע"א ד"ה ישראל משמע שאף להאומרים גזל נכרי אמר אין איסורו אלא מדרבנן משום חילול השם. (עי' שו"ת חכם

גבי סימן כ"ו ובבית שמואל אבן העזר סימן כ"ח ס"ק ה' ובביאור הגר"א באבן עזר ריש סימן כ"ח) וראוי לציין מה שמובא בבאר הגולה לחו"מ סימן שמ"ח 'ואני כותב לדורות שראיתי רבים גדלו והעשירו מן טעות שהטעו את העכו"ם לא הצליחו **וירדו מנכסיהם לטמיון ולא הניחו אחריהם בברכה**, ומש"כ בס' זסידים סימן תתרע"ד "רבים אשר קדשו את ה' והחזירו טעויות העכו"ם גדלו העשירו והצליחו והניחו יתרום לעוליהם". (עי' שדי חמד מערכת אות ג' כלל ל"ח וכלל נ"ה שער המלך הלכות גזילה פרק א' ובס' דברי יחזקאל סימן ס' אות ו').

זטא המרגלים

ז"ס עלינו לשבח פרשת שלח מובא דחטא המרגלים לא נסלח לעם ישראל, הוא חמור איפוא יותר מחטא העגל, ולכאורה מצד הסברא היה מקום לומר שחטא המרגלים קל יותר שהרי אין בו סרך עבודה זרה כי אם לשון הרע וכפיות טובה אבל לא אמירת "אלה אלהיך ישראל" שבחטא העגל והנה אף שניסו לחזור בתשובה ואמרו "חטאנו לה" לא נתקבלה תשובתם ומתו במדבר, וצריך לתת טעם בדבר, הספורנו עמד על כך ברי בתחילת פרשת שלח וכותב שחומרתו של חטא המרגלים **היה בגין חילול השם** שהיה כרוך בו ז"ל "וכאשר זכירו ישראל חטאתם על שלא בטחו בישועתו יתעלה ונצחוננו אחר שעשה גמיהם להפליא שבו בתשובה וכו' והתפללו, אלא שלא קיבל ה' יתברך תפילתם, זפני חילול ה' שעשו **שאינו מתכפר אלא במיתה** (כמובא ביומא פ"ו), היוצא בחטא העגל לא ביזו ולא חיללו את השם יתברך, אבל בחטא המרגלים פרקו עול שהביאו שכביכול אין בכוחו של הקב"ה להעניק להם נצחון ולכן לא נסלח להם. [לכאורה יש להעיר הרי גם אמירת "אלה אלוהיך ישראל" זהו גם חילול זשם במדרגה גבוהה שמכחשים את כל מציאות ה' יתברך, אולם יש לציין דברי יחזקאל כ' ל"ט מוצאים אנו שוויתר הקב"ה על חטא העם בעבודה זרה לא יותר על חילול השם עיי"ש].

זטא זמרי בן סלוא

מוצאים אנו בחומרת העוון של חילול ה' מחטאו של זמרי בן סלוא אשר חילל את שם ה' בפרהסיא ומיד בא פנחס והרגו ברומח ולא המתין במעשהו לפסוק זדין ע"י משה, ומזה לומדים בגמ' סנהדרין פ"ב ע"א "כל מקום שיש חילול ה' אין חולקין כבוד לרב" אף שמדובר על משה רבינו אין לחלוק לו כבוד כאשר שנו מצב של חילול ה'.

זאם ללכת למגרש הכדורגל עם כיפה?

ז"ס עלינו לשבח בפרשת פקודי מובא שהגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שאל מאדם שהתקרב ליהדות והחל לחבוש כיפה ולקיים מצוות, אבל בדבר אחד לא היה מסוגל להתגבר על יצרו והיה לו חשק לראות משחקי כדורגל, מרוב חשקו הלך לשם גם בשב"ק רח"ל. והשאלה היתה האם כדאי שילך למגרש בשבת בלי כיפה שאם ילך כשהוא חבוש כיפה יגרם בכך חילול השם אשר יראו שיהודי אינו מסוגל להתגבר על יצרו ובא לצפות במשחקים בשבת, אז החטא יהיה יותר גדול מאשר עצם ההליכה למגרש המשחקים. ואז הפנה זרב שליט"א את השאלה למרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל ותשובתו היתה שילך למשחק עם כובע "קסקט" [זאת אומרת שיהיה חילול השם גדול כשהוא ילך ללי כיפה מאשר שילך עם כיפה].

מזל טוב לבבית לסופרנו הנכבד הרה"ג רבי אליקום דבורקס שליט"א מו"צ

בד"צ "שארית ישראל"
לרגל הכנסת בנו יניק וחכים לעול תורה ומצוות
 ישעיהו אריה לייב נ"ו
 מאחלים מערכת "מסביב לשולחן"

הודעה משמחת

בסיעתא דשמיא, ולבקשת ציבור הקוראים,
 אנו מתחילים אי"ה מסגרת נוספת של הפצת
 העלון במייל,
 המעונינים להצטרף ישלחו בקשה
 למייל: MISAVIV1000@GMAIL.COM

הופיע ויצא לאור

"מסביב לשולחן"
 על חמישה חומשי תורה בעימוד חדש ומאיר עיניים
 50 נושאים על פרשיות התורה
להשיג: ספרי הישיבה

הנושאים הבאים

בהר-בחוקותי- אונאת דברים, ולא תונו
 איש את עמיתו (כה יז), ב"מ נח ב.
 במדבר- עניני כבוד התורה, עניני דיומא,
 חג מתן תורה.

מכון ירושלים

אוצר מפרשי התורה

אוצר כל הפירושים והביאורים על התורה
 בעריכה תמציתית וייחודית
 להשיג בהנחיות הספרים

אשת חיל

מדרשים, נפתר,
 ראשונים, אחרונים, הסיודת